

BESZÁMOLÓ
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP MÚZEUMOK KOLLÉGIUMA

Altéma: 209106/16
Pályázati azonosító: 209106/00091

„Szívetrejtő szívem száz szíromra tépem...”

Tárlat Lesznai Anna (1885–1966) költő, író, iparművész és festőművész életútjáról

Dobó István Vármúzeum – Ziffer Sándor Galériája

Eger, Kossuth Lajos utca 17.

2023. október 13 – 2024. május 31.

...Melyik édenkertben gyűjtöttem a mézem,
Dolgok édes szívét sejtő méheimmal?
Mikor szomjuhozva önmagamba néztem
Láttam, hogy a szívem ezer szívet mímel.
Ember, állat, növény s a kövek, a holtak
Százszirmú szívemben egybefogva voltak.
Százszirmú szívemnek zengő rózsájában
Ezer harmatcseppben ezer képük úszott.
Bennem hazajártak, bennem hazagyűltek,
Csöppbe kerekedtek, eggyé édesültek...
...Létre riogatva ezer álomlepkét
Kibontom most szívem százszín rózsaleplét
Ajándékba virult nyílás örömében
Szívetrejtő szívem száz szíromra tépem,
Szívzirommal hintem az Úr asztalát én
Isten abroszául.

A Nemzeti Kulturális Alap Múzeumok Kollégiuma 1.300.000 Ft-os támogatásából valósítottuk meg azt az időszaki kiállításunkat, amely Lesznai Anna (1885-1966) sokrétű művészetét és színes egyéniségét idézte fel.

Lesznai Anna a 20. század elején kibontakozó magyar avantgarde egyik jelentős női képviselője. A természet panteisztikus szeretetével átitatott lírája, költői, írói, meseírói publikált és publikálatlan szellemi öröksége, naplójegyzeti, levelezése mellett (melynek nagy részét a Petőfi Irodalmi Múzeum őrzi) hatalmas képző- és iparművészeti-tervezőművészeti életművet hagyott hátra. E rejtőzködő világot egyre többen ismerik. Ismert művei nagy részét – néhány, ám jelentős darabot kivéve – a *hatvani Hatvany Lajos Múzeum* őrzi: közel 2400 rajzot (rajzocskát), akvarellt, gouache- és temperaképet. E nagyon vegyes összetételű képzőművészeti hagyaték Gergely Tibor (1900–1978) grafikusművész, Lesznai Anna harmadik férje 1974-es ajándéka.

Ebből a kollekcióból válogattuk ki azt a közel 140 alkotást, melyek kiállításunk alapját adták, de kiemelten köszönetet szeretnénk mondani a Janus Pannonius Múzeumnak (Pécs) és egy gyönyörű hímezés tulajdonosának, hogy kiállításunk sikeréhez hozzájárultak néhány mű kölcsönzésével, valamint a kiállítás látványát egészítették ki a balatonfüredi (Füredkult) Vasary Villa egykori Lesznai Anna – Zsabók Katalin kiállításának installációs anyagai, textiltapétái.

Fotók és hanganyag segítségével mutattuk be Lesznai Anna életének főbb eseményeit, költői és írói munkásságát és azt a pezsgő szellemi közösséget, amely a 20. század eleji magyar művészeti és szellemi életet meghatározta.

Lesznai Anna művészetének inspirálója az alsókörtvélyesi kis barokk kastélyt körülvevő kert, a természet csudákkal teli vitalitása, s – mint kora szecessziós stílusban alkotó kollégái – ő is a természet közelségében élő keleti kultúrából és a legősibb forrásból, *a magyar népművészetből* merített: úgy a népi tárgy-kultúra forma- és jelkészletéből, mint a népdalok, balladák és a népmesék (kodályi, bartóki) tiszta forrásából.

A Hatvany Lajos Múzeum 1969-ben alakult meg, és egészen 2012-ig egy megyei múzeumi közösségbe tartozott az egeri múzeummal, így mi, itt a megyeszékhelyen mindig figyelemmel kísértük gyűjteményének gyarapodását, különösen azt a nagyszerű, országos, de nemzetközi értelemben is jelentős művészeti értéket képviselő ajándékot, amely Lesznai Anna életművének lenyomata, és amely éppen ötven évvel ezelőtt érkezett meg New Yorkból, három nagy ládában e vidéki városka fiatal muzeológusának, Kovács Ákosnak címezve. E nagylelkű adományozás regénybe illő történet.

„a szeretet játékos mesemondója”

(Berény Róbert)

„egy virágokat és gyümölcsöket szóró misztikus vulkán”

(Balázs Béla)

„szeretett nővérem a versben”

(Ady Endre)

„legjobb és legokosabb asszony”

(Dési Huber István)

„óriási búbos kemence”

(Gráber Margit)

„asszonyöszön-gyümölcsöszön-kehelyöszön”

(Kaffka Margit)

„megcsókoltam egy versét”

(Kodály Zoltán)

„több mint tehetséges, zseniális”

(Fülep Lajos)

„mindenhez értett”

(Tolnay Károly)

„Ő egy zseniális kreatív egyéniség, hatalmas alkotó művész (...) az apja izzó és féktelen temperamentumával”

(Jászi Oszkár)

A hatvani múzeum és a PIM munkatársai és néhány elhivatott szakember öt évtizedes munkája révén Lesznai rajzolt, festett, írt életművének mélységes szépségét egyre többen értik, átélik és szeretik. Szeretik, mert az érzékeny intellektusú és gazdag érzésvilágú, a gyermeki képzelet mélységes tisztaságát megőrző alkotó életútjáról és művészi hagyatékáról csakis olyan szeretettel szólhattak a megérintettek, mint ahogyan ő e műveket létrehozta.

E kutatók egyike Dr. Török Petra irodalom- és művészettörténész, aki kiállításunkat megnyitotta. Lesznai életművét több mint két évtizede kutatja – úgy az irodalmi, mint képzőművészeti munkásságát, írott és képzőművészeti hagyatékát. Publikációi, könyvei, doktori disszertációja egyre mélyebb rétegeit tárja fel a művésznő munkásságán – rajzain, festményein, versein... meséin, meseillusztrációin – túl egyéniségének érzékeny sokféleségében.

ÉLETRAJZ

Budapest – Alsókörtvélyes, 1885 – New York, 1966. Költő, író, ipar- és festőművész.

Édesapja Moscovitz Geyza földbirtokos, édesanyja Hatvany-Deutsch Hermína. Falusi környezetben, Körtvélyesen töltött gyermek- és ifjúkorának élményvilága egész életét végig kísérte. 1904-től a Mintarajziskolában és Bihari Sándor (1856–1906) magániskolájában tanult. 1907-ben Párizsban Lucien Simon (1861–1945) magániskolájába járt. A világváros nem volt rá olyan elementáris „világnézet-felforgató” hatással, mint a többi Párizs-járó magyar festőművészre. Hatással volt rá azonban a szülei birtokát többször meglátogató Rippl-Rónai József (1861–1927) posztimpresszionista-szecessziós művészete és a magyar – kezdetben elsősorban a mezőkövesdi – folklórkincs. 1911-ben a Nyolcak legendás kiállításának meghívott résztvevője volt, ahol a magyar népies szecesszió stílusában készített hímzéseket, díszpárnákat és hímzésterveket állított ki. 1920-tól a legújabb törekvéseket felvállaló bécsi Hagenbund tagjaként formálódott későszecessziós stílusa.

Szépíróként 1908-tól publikált. Versei mellett, melyeket unokatestvére, Hatvany Lajos (1880–1961) vitt be először a Nyugat folyóirat szerkesztőségébe, felnőtteknek és gyermekeknek szóló, maga illusztrálta mesekönyvei jelentek meg. Valamennyit a „körtvélyesi tündérvilág” emlékképe népesít be. Megismerkedett az avantgárd művészetet támogató irodalmi körökkel, írókkal-költőkkel, így Ady Endrével is. A magunk szerelme (1913) és a Ki látott engem (1914) című Ady kötetekhez virágornamentikával díszített borítót tervezett. Ezek a szecessziós könyvművészet remek darabjai. Az 1910-es évek második felében kapcsolatba került polgári értelmiségi csoportokkal (Vasárnapi kör), így a Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrált, s csak 1931-ben tért haza. A harmincas években Orbán Dezső (1884–1987) magániskolájában, az Atelier-ben textiltervezést tanított. A háború felé sodródó Európából 1939-ben Amerikába ment, ott főként művészetpedagógiával foglalkozott.

Életének utolsó két évében egymás után kétszer is hazalátogatott. Válogatott verseskötetét is itthon rendezte sajtó alá. Önéletrajzi regénye Kezdetben volt a kert címmel 1966-ban jelent meg Magyarországon. Friss hangú panteista lírája, jellegzetesen asszonyi témái a legjobb magyar költőnk között jelölik ki helyét. Végakaratának megfelelően hamvait hazahozták.

SZÍVETREJTŐ SZÍVEM SZÁZ SZIROMRA TÉPEM

Lesznai Anna (1885–1966)

a festő- és iparművész, a költő és író

- 1885. január 3.** Moscovitz Geyza és Deutsch Hermína leányaként Budapesten megszületik Moscovitz Amália, művésznévén Lesznai Anna, akit barátai Málinak szólítanak. A Moscovitz-család a tavaszi és nyári hónapokat a felvidéki **Alsókörtvélyesen** fekvő birtokukon töltik, csak az őszi és a téli hónapokra térnek vissza Budapestre. A falu, a kúria és főleg annak kertje Lesznai életére meghatározó hatással volt. A családi birtokhoz tartozó, közeli falu volt Leszna, innen választotta később művésznévét. Nagy hatással volt rá a szülei birtokát többször meglátogató Rippl-Rónai József (1861–1927) posztimpresszionista-szecessziós művésze és a magyar – kezdetben elsősorban a mezőkövesdi – folklór kincs.
- 1902** Házasságot köt Garay Károllyal, megszületik Károly nevű kislánya, majd röviddel ezt követően 1903-ban elvállik férjétől.
- 1904–1907** A Mintarajziskolában és Biharai Sándor (1856–1906) magániskolájában tanult.
- 1907** Pesten Ferenczy Károlytól és Hollósy Simontól tanul festeni, Párizsban Lucien Simon (1861–1945) iskolájába iratkozik be.
- 1908** március Nagybátyja, Hatvany Lajos közvetítésével versekkel mutatkozik be a **Nyugatban**. Megismerkedett az avantgárd művészetet támogató irodalmi körökkel, írókkal-költőkkel, így **Ady Endrével** is. A *magunk szerelme* (1913) és a *Ki látott engem* (1914) című Ady-kötetekhez virág-ornamentikával díszített borítót tervezett. Ezek a szecessziós könyvművészet remek darabjai. Itt veszi kezdetét mély, több évtizedes barátsága **Balázs Bélával**.
- 1909** A Nyugat kiadásában megjelenik *Hazajáró versek* című kötete. Ezidőben már ornamentális iparművészeti terveket, hímzésterveket készít, és manufaktúrájában kivitelezteti azokat.
- 1909** Csatlakozik az akkor alakult, **Nyolcak** néven ismertté vált művészkörhöz.
- 1911** Vendégművészként részt vesz a Nyolcak legfontosabb kiállításán a Nemzeti Szalonban.
- 1912** Több csoportos kiállításon szerepel iparművészeti terveivel és lakásművészeti munkáival, többek között Budapesten, Miskolcon, Aradon és Bécsben. Berlinben önálló kiállítással lép a közönség elé, és tanulmányokat folytat a Kunstgewerbeschule-n.
- 1913** A bécsi Rosenbaum cégnél megjelenik első mesekönyve ***A kis pillangó utazása Lesznán és a szomszédos tündérorságban*** címmel.
- 1913** Meghal édesapja, Moscovitz Geyza.
- 1913** Házasságot köt Jászi Oszkárral, akivel régi ismeretségben áll. Első közös gyermekük Ferkó, csecsemőkorában meghal.
- 1915** Megszületik fiúk, Jászi György.
- 1915** Lukács György hazatér Heidelbergből, ezt követően Balázs Béla naphegyi lakásában vasárnap délutánonként rendszeressé válnak tágabb baráti körük filozófiai-etikai vitadélutánjai. E beszélgetések résztvevőit nevezik vasárnaposoknak, a kezdeményezést pedig **Vasárnapi Kör**ként, illetve Vasárnapi Társaságként jegyzi a művelődéstörténet.
- 1916** Az első világháborúban Hósi halált hal Moscovitz Iván, Lesznai jogász bátyja.
- 1917** Megszületik második fiúgyermek, Jászi András.
- 1918** Lesznai sokat foglalkozik mesekutatással, meseteóriával. E kérdésköröket taglaló fontos esszéje ***Babonás észrevételek a mese és a tragédia lélektanához*** címmel jelenik meg a Nyugatban.
- 1918** Kneréknél Gyomán megjelenik újabb verseskötete ***Édenkert***, és második mesekönyve ***Mese a bútorokról és a kislányról*** címmel. A verseskötet saját tervezésű borítóval lát napvilágot, míg a könyvészeti remekműként számon tartott mesekönyv illusztrációit, borítóját és belvéit Lesznai maga tervezte és rajzolta.
- 1919** A Tanácsköztársaság idején Lesznai Anna a Központi Népbiztosságon dolgozik, az alap- és középfokú iskolák művészeti-nevelési tanmenetét készíti el. A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrál.
- 1919** Időközben házassága megromlik, 1920-ban hivatalosan is elvállik Jászitól. Ekkor már hosszabb ideje él együtt a Vasárnapi Körben megismert **Gergely Tibor** grafikkal.
- 1922** Bécsben megismerkedett József Attilával és Kassák Lajossal. Itt jelenik meg ***Eltévedt litániák*** című verseskötete Gergely Tibor borítójával. Élénk társasági életet él, a Vasárnapi Kör is újrászerveződik Bécsben. Lesznai igen sok időt tölt körtvélyesi birtokán, ahol vendégül látja a kor vezető művészeit, gondolkodót.
- 1924** Elhunyt Deutsch Hermína, Lesznai édesanyja.
- 1925–30** Művészetében beköszönt az ún. bruegheli korszak, iparművészeti munkássága háttérbe szorul, a paraszti életképek kerülnek érdeklődése középpontjába. Ebben az időszakban több csoportos kiállításon vesz részt Bécsben (Neue Galerie, Heller, Bukun, Österreichisches Museum). A Hagendbund tagja lesz.
- 1931** Hazatér Budapestre. Iparművészeti tervezést tanít **Orbán Dezső** Atelier nevű alkalmazotti művészeti iskolájában.
- 1932** Megjelenik a ***Virágos szerelem*** című antológia, amelyet **József Attila** segítségével a magyar költészet legszebb szerelmes verseiből Lesznai Anna állított össze, és ő maga tervezte és rajzolta a kötet illusztrációit.
- 1932–1938** Több csoportos kiállításon (KÚT tárlatai, Nemzeti kiállítás) vesz részt a Nemzeti Szalonban, a Műcsarnokban és az Ernst Múzeumban.
- 1939–1942** Lesznai Anna és Gergely Tibor a náci Európából az Amerikai Egyesült Államokba emigrál, ahol folytatja művészetpedagógusi tevékenységét. Előadásokat tart a magyar művészetről és iparművészeti kurzusokat vezet. (Ohio-beli Sandusky, Boston: Wellesley College Cambridge, Newarki Tanítók College-a; N.Y.: Laurence Street School – művészeti műhelye).
- 1945** Lesznai Anna fiát, Garay Károlyt katonai összetűzésben Körtvélyesen agyonlőtték.
- 1946** Lesznai elindítja saját festőiskoláját. Mindeközben dolgozik nagyívű családregényén, verseket ír és kialakítja újfajta hímzésstílusát.
- 1965** A Magyarok Világszövetsége meghívására első alkalommal látogat haza.
- 1966** Második magyarországi látogatásakor jelenik meg a ***Kezdetben volt a kert*** című regénye.
- 1966. október 2.** Lesznai Anna New Yorkban meghalt, később hamvait végakaratának megfelelően bátyja sírjában, a Kerepesi temetőben helyezték el. Irodalmi hagyatéka a ***Petőfi Irodalmi Múzeumba***, míg képző- és iparművészeti munkái a ***hatvani Hatvany Lajos Múzeumba***, illetve a Magyar Nemzeti Galériába kerültek.

A különböző művészeti ágak és műfajok szétválasztása Lesznai Anna alkotásaiban szinte lehetetlen. Díszítés és verbális érzelm kifejezés, mesélés és tárgyalkotás, indás-virágos ornamentika és lélekábrázolás nála egymást átszövő fogalmak, úgy kapaszkodnak egymásba, mint ágas-leveles mintájú hímzéstervein, akvarelljein a növények és a közöttük megbúvó lények – madarak, őzek, békák... Ezek a harangvirágos, gránátalmás, tulipános, lepkevirágos, fecskés, páfrányos, pillangóleveles, makkos hímzéstervek és kék pillangóról, régi bútorokról, eperszemnyi szívről, kisfiúról és csodálatos királylányról írt mesékhez készített illusztrációi – maga írta mesékhez, maga készítette festményei – rangos helyet foglalnak le a szecesszió organikus ihletésű korszakában, a 20. század eleji rajz- és iparművészet történetében.

Mindezt láthatták kiállításunkban, de megismerhették barátait – akik a kor szellemi és művészeti életének nagyjai voltak –, és sok-sok titkot tudhattak meg róla az idelátogatók.

A kiállításunkat 3145 fő látogatta meg és 484 gyermek és diák.

A kiállítás kivitelezése közel két hónapot vett igénybe, a művek kiválasztása, installálása szállítása, a kölcsönzések lebonyolítása, a kiállító tér előkészítése (festése, grafikai elemek kihelyezése, enteriőrök berendezése), a hanganyagok felvétele, hanghordozóra történő installálása, a kiállítás berendezése, kreatív anyagok tervezése, kivitelezése.

Hatvany Lajos Múzeumban 2012-ben rendezett és 2020-ig nyitva tartó „Morzsái az eltörött világkalácsnak” című állandó kiállítást H. Szilasi Ágota megbízott igazgató felkérésére Török Petra művészettörténész és irodalomtörténész, valamint Szilágyi Judit irodalomtörténész rendezte. 2023-24-es egri kiállításunk a rendezők támogató egyetértésével felidézte a hatvani kiállítást. Rendezte: H. Szilasi Ágota, immár a Dobó István Vármúzeum művészettörténészeként. A kiállítás kivitelezésében, a művek installálásában, a tér berendezésében közreműködött: Csintalan András dekoratőr, nyugalmazott kiállításrendező. A kiállítás grafikai tervezője: Erdős Aranka.

Köszönet a vármúzeum néprajzi gyűjteményét gondozó kollégáknak a kiállítást színesítő néprajzi tárgyak kölcsönzéséért.

A kiállításhoz tartozó hangzó anyag elkészítésében közreműködtek: hangtechnika Révész Ferenc (hangfelvétel, vágás, installálás). A kiállítás rendezője által kiválasztott verseket, szövegrészeket előadták: Jakó Beráta előadóművész, Daróczi Ilona bábművész és Pozsonyi Enikő kolléganők, illetve közreműködött Jónás Zoltán előadóművész.

Elhangzó szövegek, versek – hangoszlopokra telepítve

Lesznai Anna Önéletrajz, 1959 Dobó István Vármúzeum adattára (5:53)	Gergely Tibor Előszó (2:48) LESZNAI-KÉPESKÖNYV (1978)	Lesznai Anna Kert I. Ajánlás a kertnek (0:57) II. Nyári bál (1:37) ÉDENKERT (1918)	Lesznai Anna Későn érkezem (1:38) HAZAJÁRÓ VERSEK (1909)
Lesznai Anna Isten asztalát terítem (6:06) ÉDENKERT (1918)	Lesznai Anna Őszi falu, 1931–1938 (3:12) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna Dolgok öröme (2:06) ÉDENKERT (1918)	Lesznai Anna Ébredés (1:00) ÉDENKERT (1918)
Lesznai Anna Tavaszi Isten (3:34) HAZAJÁRÓ VERSEK (1909)	Ady Endre Lesznai Anna versei <i>Hazajáró versek. Budapest, 1909.</i> A Nyugat folyóirat kiadás (6:56) Huszedik Század 1909 október	Lesznai Anna Asszonydalok, 1923-1930 (1:01) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna Babonás észrevételek a mese és a tragédia lélektanához; I. Mesék (részletek) (13:13) NYUGAT 1918. 13. szám XI. évf. július 1. 55-68.
Lesznai Anna Gyümölcs-csendélet (1:14) ÉDENKERT (1918)	Lesznai Anna Zápor előtt (2:30) ÉDENKERT (1918)	Lesznai Anna Tavaszelő, 1923-1930 (2:04) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna Vallomás, 1938-1950 (2:04) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)
Lesznai Anna Mese-mese, mesd el (2:29) ELTÉVEDT LITÁNIÁK (1922) BÉCS	Lesznai Anna Miért piros az alma? (mese) (5:15)	Lesznai Anna Rigmusom kántálom, 1938-1950 (1:50) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna A kipillangó utazása Lesznán és a szomszédos Tündérországba, (1913), (1978) (mese) (25:0)
Lesznai Anna Kéthangú ének (részletek) (6:04) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna Szarkaláb, 1923-1930 (2:27) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna Boszorkánydal, 1951–1965 (4:39) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)	Lesznai Anna Imádság, 1951–1965 (1:19) KÖD ELŐTTEM, KÖD UTÁNAM (1923-1965)

Köszönjük a lehetőséget, hogy SÓLYOM ANDRÁS által rendezett **Lesznai Annáról** készült film bemutatásra kerülhetett a kiállításunkban.

A KIÁLLÍTÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ SZAKMAI PROGRAMOK

„... az általa egyforma tehetséggel művelt, szerteágazó művészeti ágak... vers, regény, festmény és hímzés mélyén ugyanaz a gazdag személyiség keresi a kifejezési formát, és ez a műben tükröződő személyiség egymaga is sokféle tanulsággal szolgál...” „... nála a jó módhoz érzékeny szociális lelkiismeret és a lelki-szellemi önállóság erős vágya is járult. Kereső, önmagával sohasem elégedett művész és ember volt, aki mégis harmóniát árasztott maga körül... mű és személyiség összhangban volt nála.”
(Vezér Erzsébet, 1979)

2023. október 24. 17.00

MESESZÖVŐNŐ című, Lesznai Anna (1885-1966) festő- és iparművész, költő és író meséiről szóló ismeretterjesztő előadás a Ziffer Sándor Galériában

Meghívott előadó: SZILÁGYI JUDIT IRODALOMTÖRTÉNÉSZ (Petőfi Irodalmi Múzeum)

„Ha a mesét keressük, bele kell néznünk a csudalátó ember lelkébe... Varázsige volt – ma történés, műfaj, s ki tudja mi lesz belőle, ki ismeri lelke holnapját... A műfajmese nem ábrázol, nem oktat, nem magyaráz, hanem a lélekvalóság törvényeit tükrözi, értelmessé, tagolttá, mozgalmassá és tartalmassá „díszíti az időt”, mint ahogy teret díszít a vele oly gyakran találkozó ornamentika. (Lesznai Anna, 1918 – Nyugat)

SZÍVECREJTŐ
SZÍVEM
SZÁZ
SZÍROMRA
TÉPEM

Lesznai Anna (1885-1966)
festő- és iparművész, költő és író

MESESZÖVŐNŐ

A Dobó István Vármúzeum szeretettel meghívja

**2023. október 24-én 17:00 órára a
Ziffer Sándor Galériába**
(Eger, Kossuth Lajos utca 17.)

SZILÁGYI JUDIT irodalomtörténész
(Petőfi Irodalmi Múzeum)
Lesznai Anna meséiről szóló előadására

„Ha a mesét keressük, bele kell néznünk a csudalátó ember lelkébe...
Varázsige volt – ma történés, műfaj, s ki tudja mi lesz belőle, ki ismeri lelke
holnapját... A műfajmese nem ábrázol, nem oktat, nem magyaráz, hanem a
lélekvalóság törvényeit tükrözi, értelmessé, tagolttá, mozgalmassá és
tartalmassá „díszíti az időt”, mint ahogy teret díszít a vele oly gyakran
találkozó ornamentika.”
(Lesznai Anna, 1918)

EGER | DOBÓ ISTVÁN VÁRMÚZEUM

nka
Nemzeti Kulturális Alap

2024. április 22. 17.00

VIZUÁLIS ÉS SZÖVEGES NARRATÍVA LESZNAI ANNA ÉS A MAGYAR SZÁZADELŐ MŰVÉSZETÉBEN című előadás a Ziffer Sándor Galériában

Meghívott előadó: DR. BOROS LILI IRODALOM- ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ, tanszékvezető egyetemi docens (EKKE)

A magyar századelő képzőművészetében – például Csontváry-Kosztka Tivadar vagy Gulácsy Lajos művészetében – kiemelt helyet foglaltak el a képzelethez és látomáshoz kötődő irodalmi műfajok, a mese és a mítosz. Lesznai Anna tevékenységében irodalom és képzőművészet kapcsolata nem csupán a művész irodalmi életbe való beágyazottsága, baráti kapcsolatai okán tesz szert jelentőségre, hanem a századforduló és századelő egyetemes tendenciáiban gyökerezik. Az előadás a mese narratív szerkezetét és a vizuális elbeszélés viszonyát vizsgálta.

SZÍVETREJTŐ
SZÍVEM
SZÁZ
SZÍROMRA
TÉPEM

A Dobó István Vármúzeum szeretettel meghívja

2024. április 22-én 17:00 órára a
Ziffer Sándor Galériába
(Eger, Kossuth Lajos utca 17.)

DR. BOROS LILI irodalom- és művészettörténész,
tanszékvezető, egyetemi docens (EKKE)

VIZUÁLIS ÉS SZÖVEGES NARRATÍVA
LESZNAI ANNA ÉS A MAGYAR SZÁZADELŐ
MŰVÉSZETÉBEN
című előadására.

Lesznai Anna (1885-1966)
festő- és iparművész, költő és író

A magyar századelő képzőművészetében – például Csontváry-Kosztka Tivadar vagy Gulácsy Lajos művészetében – kiemelt helyet foglaltak el a képzelethez és látomáshoz kötődő irodalmi műfajok, a mese és a mítosz. Lesznai Anna tevékenységében irodalom és képzőművészet kapcsolata nem csupán a művész irodalmi életbe való beágyazottsága, baráti kapcsolatai okán tesz szert jelentőségre, hanem a századforduló és századelő egyetemes tendenciáiban gyökerezik. Az előadás a mese narratív szerkezetét és a vizuális elbeszélés viszonyát vizsgálja.

Nemzeti
Kulturális
Alap

EGER | DOBÓ ISTVÁN VÁRMÚZEUM

ZIFFER

2024. május 29. 17.00

Kurátori tárlatvezetés a „Szívetrejtő szívem száz sziromra tépem...” – Lesznai Anna művészetét bemutató kiállításban, a Ziffer Sándor Galériában

Előadó: H. SZILASI ÁGOTA a Dobó István vármúzeum művészettörténésze

Egyéb tárlatvezetések, vetített előadások: Előadó: H. Szilasi Ágota művészettörténész

2023. **október 18.** Festészet napja – az Eventus Művészeti Szakgimnázium Ziffer Sándor Ösztöndíjának átadása (47 fő)

november 9. Szenior Akadémia (Lesznai Anna – költői, írói, iparművészeti és festői munkásságáról. – Ziffer Sándor Galéria (32 fő)

Szívetrejtő szívem száz sziromra tépem – Lesznai Anna kiállításában tárlatvezetés:

Felnőtteknek: 4 alkalom (**október 19.** Szabadegyetem 123 fő; **november 7.** Szabadegyetem 50 fő; **november 27.** Gödöllői kollégák látogatása, **december 15.** Vármúzeum kollégái);

egyetemistáknak: 3 alkalom (**október 16.** 14 fő; **október 26.** 14 fő; **november 11.** 14 fő);

középiskolásoknak: 3 alkalom (**november 8.** 17 fő....)

2024. **február 20.** Hatvany Lajos Múzeum munkatársainak látogatása

február 26. Nyugdíjas klub (22 fő)

március 13. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Vizuális Művészeti Intézet (grafikusművészek)

március 14. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Vizuális Művészeti Intézet (színtan óra)

március 16. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Vizuális Művészeti Intézet (vizuális kultúra/levelező)

március 19. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Történelem tanszék Muzeológia szak (9 fő)

március 23. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Vizuális Művészeti Intézet (mozgóképek kultúra/levelező)

április 8. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Vizuális Művészeti Intézet (grafikus)

április 20. Tárlatvezetés Művészeti Középiskolai Országos Akvarell Tárlat résztvevőinek (21 fő)

május 16. Szilágyi Erzsébet Gimnázium (16 fő)

MÚZEUMPEDAGÓGIA ESEMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÓJA

Tanári délután

A Dobó István Vármúzeum időszaki kiállításának új múzeumpedagógiai foglalkozásait 2024. február 8-án mutattuk be a helyi pedagógusok számára egy szakmai program keretein belül. A bemutató során a pedagógusok megismerkedhetnek a kiállítások kurátoraival, az új foglalkozások néhány izgalmas részletével is. A kiállítást H. Szilasi Ágota kurátor tárlatvezetése során ismerhették meg, majd a múzeumpedagógus kollégák a foglalkozások egy-egy részletébe adtak betekintést játékok segítségével.

Múzeumpedagógia foglalkozások

2024. február 12 és május 31- közötti időszakban három múzeumpedagógiai foglalkozásra vártuk az óvodás, általános iskolás és középiskolás korosztályt. Bepillantást kaphattak Lesznai Anna munkásságába, amely sokszínűségével, gazdagságával hívta fel magára a figyelmet a 20. század hajnalán. Életútja számos példát mutathat a gyermekeknek, melyek közül a sajátos mesevilágára és a népművészetből kiinduló önálló alkotói tevékenységére hívtuk föl a figyelmet.

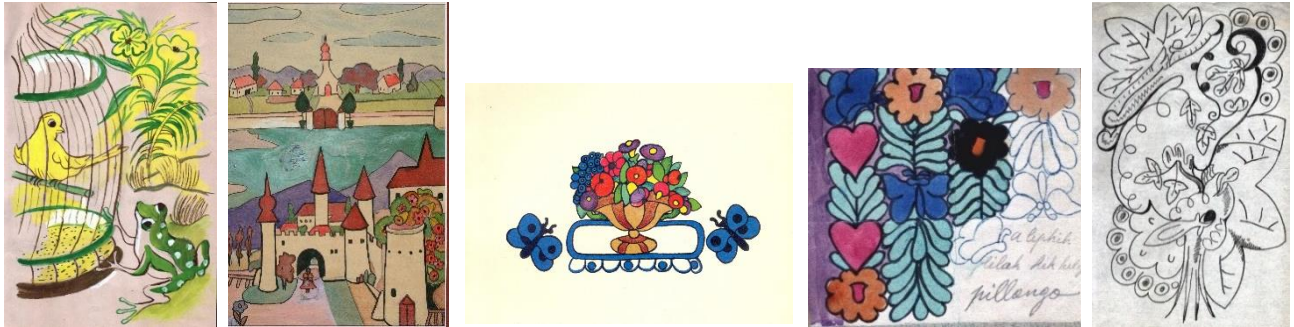
- **Miért piros az alma?** A foglalkozáson a gyerekek a *Miért piros az alma?* című mese alapján bepillantást kaptak Lesznai Anna festői munkásságába, megismerkedhettek az egykori kastélykert varázslatos világával. A színek és formák segítségével saját kertet tervezhettek és a mesét kedvük szerint szöhehték tovább.

Korosztály: óvoda nagycsoport és általános iskola 1. és 2. osztálya számára. A foglalkozáson 5 csoport vett részt, összesen 88 fővel.

- **Lesznai Anna, múzeumi óra.** A művésznő életútja számos példát mutathat a gyermekeknek, melyek közül sajátos mesevilágára és a népművészetből kiinduló önálló alkotói tevékenységre hívjuk föl a figyelmet a kiállításban. A foglalkozás során a diákok megismerhették a korszak társadalmi hátterét, annak stílusirányzatait, Lesznai Anna művészetének alapgondolatait, művészeti kifejezéseit. Ismert motívumaiból önállóan képeket komponálhattak a kiállításban.

Korosztály: általános iskola 3-8. osztály és középiskola. A foglalkozáson **3 csoport vett részt, összesen 61 fővel.**

- **Lesznai Anna, műhelymunka.** A képzőművészeti műhelymunka bevezető részében egyéni és csoportos játékokon keresztül ismerhették meg a kiállításban bemutatott ornamentális terveivel. A dekoratív színfoltokat alkalmazó hímzéstervek és könyvborítók segítségével elemeztük a motívumokat, a kompozíciókat és a színeket. Kiderítettük, hogy milyen volt az a különleges kastélykert, ami Lesznai Annát körül vette gyermekkorában, a kortárs művészek közül kiket ismert és kikkel dolgozott együtt. A foglalkozás második felében mindenki megfesthette saját színpompás akvarell képét, melyhez az ihletet Lesznai Anna alkotásai adták.

Korosztály: általános iskola 3-8. osztály és középiskola. A foglalkozáson **2 csoport vett részt, összesen 50 fővel.**

Népmese napja – rajzpályázat

A Dobó István Vármúzeum 2023-ban 16. alkalommal rendezte meg a Népmese napja alkalmából meghirdetett rajzpályázatát. A „Szívetrejtő szívem száz szíromra tépem” Lesznai Anna művészetének bemutatása című időszaki kiállításhoz kapcsolódva az író egy meséjét választottuk ki inspirációként a gyermekrajzok elkészítéséhez. A *Miért piros az alma?* című meséjét 110 évvel ezelőtt vetette papírra a művésznő. Könnyed, finom írói világa révén a korszak egy sajátos képét tudja megmutatni az olvasónak. Milyen képi világokat idéz fel Lesznai Anna meséje a gyermekekben? Erre a kérdésre válaszoltak alkotómunkáik során Heves megye óvodás és kisiskolás gyermekei.

Pályázni három kategóriában lehetett: óvodások, általános iskola alsó tagozatos tanulói I. (1-2. osztály) és általános iskola alsó tagozatos tanulói II. (3-4. osztály).

Összesen 469 alkotótól 460 pályamunkája érkezett zsűrizésre. 27 oktatási intézmény küldött be pályamunkát Heves megyéből. 68 felkészítő pedagógus vett részt az alkotások létrejöttében. A díjazott alkotásokat bemutató gyermekek tárlata az időszaki kiállítóterben kapott helyet.

LESZNAI ANNA: Miért piros az alma?

Almát esznek a gyerekek. – Miért piros az egyik fele, a másik fele meg zöld? – kérdi Gyuri. – Mert a Nap csak egyik felét érte – magyaráz a nagymama -, a másik fele a lomb közt árnyékban volt. Az a fele érettebb és pirosabb, amelyre rásütött a Nap, mert az ő melegétől édesedik és puhul a gyümölcs, és az ő sugarai szívják felszínre azt a szép fényes festéket, ami az alma héjában van. Ugye, a ti festéketek is csak egy picit táblácska, amíg a skatulyában van, de ha víz éri és felolvad, akkor száz árkus papirost is be lehet színezni vele. A gyümölcs héjában is festék van, de az nem a víztől, hanem a Nap melegétől olvad, mint a viasz. Ha a Nap megfogja: alma, körte, szilva színesedik tőle.

- De mondd meg nagymama – kérdi a Gyuri -, miért nem fordult meg az alma, hogy mind a két fele egyformán szép érett legyen?
- Erről mesét mondok nektek kisfiam, üljetek le a fa alá és hallgassátok.

Hát mikor a jó Istenke megteremtette az állatokat, meg a növényeket, akkor egyiknek sem lehetett megtudni a színét, mert mind egyformák voltak.

- Lesztek még szebbek is – mondotta a jó Isten, és előhívta béresgazdáját, a Napot.
- Fiam – mondotta neki -, te ezermester vagy, tudsz fűteni, kalászkokat növeszteni, aratni, szemet csépelni, főzni, hát biztosan festeni is tudsz. Nézd, itt a kamra kulcsa, vedd elő a színeket, és fessd be ezt a sok teremtésemet, hogy minél cifrábbak, szebbek legyenek.

Fogta magát a Nap, bement a kamrába, oda volt a tarka, hétszínű szivárvány is bezárva, mikor nem volt rá szükség az égen. A Nap letört belőle annyi darabot, ahány szín van, és festéket kevert magának belőle. Sárgát, narancsot, pirosat, barnát, lilát, kéket, zöldet. Aztán ránézett a kezére:

Ügyes sugár kezecske, / Teremjen rajt ecsetke.

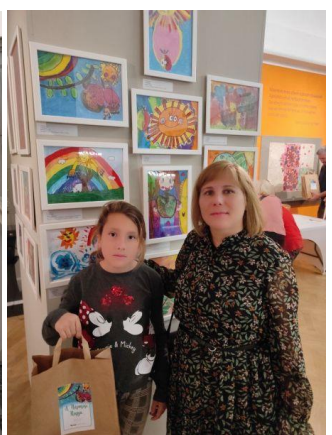
Mondotta, s alig hogy így szólott, aranyszárú ecset nőtt ki minden ujjából. Volt már mivel festeni. Igazán ezermester ez a vén Nap, hogy így tud segíteni magán. Most aztán számba vette, mi a festeni való, mennyi a festék. Jutott mindenkire, csak be kell osztani rendesen. Összeválogatta szépen, hogy milyen színek illenek össze.

A fehér kecskének fekete szemet szánt, a kék nefelejcsnek sárga csillagot a közepére, hogy jól virítson a szem is, meg a csillag is. Az aranyrigó tiszta sárga lett, hogy meg lehessen különböztetni a feketerigótól. A falevél zöld, a gyümölcs piros legyen, hogy annál jobban mosolyogjon az éhes gyerekre. Hozzáfogott a Nap a munkához és festett szorgalmasan. De az alma nagyon hiú volt, szebb akart lenni a társainál. Mindig forgatta a fejét és nézte, milyen a többi. Különb-e nálánál, vagy éppolyan, mert azt sem szeretete volna, kevélységében ki akart válni mind közül.

- Tarts nyugodtan, mert így nem tudok rendesen dolgozni! – szólt rá munka közben többször a Nap. De alma pajtás csak izgett-mozgott, kandikált.
- Vigyázz – intette ismét a Nap -, lecsorog a festékem, és elpocsékolódik, maradj veszteg!

Épp akkor fordult meg az alma, azt leste irigyen, nem lesz-e piros a lomb is. A piros festék lecsöppent a földre. Telefröccsentette a fűben mászkáló katicabogarakat.

- Ejnye, te kíváncsi, kövér, kerek, kandikáló almakölyök, hát a katicabogaraknak kell az én drága festékem! – mondta erre mérgesen a Nap, és piros ecsetjével végighúzott az alma egyik arcán.
 - Azért, mert olyan hiú és irigy voltál, felemás lesz a képed. A fél arcod festetlen marad, punktum! Sírt erre az alma.
 - Jaj – mondotta -, hiába vagyok leggömbölyűbb, leggyönyörűbb minden gyümölcs közt, ha fedetlen marad a fele orcám.
- De a jószívű lombok megsimogatták:
- Ne sírj, szép vagy te így is! – S mivel még friss volt rajtuk a festék, zöldjük megfogta az alma felét. Így lett félig piros, félig zöld, tarka képű gyümölcs a kerek almából.

„Amit láttam, tettem, tanultam és adtam,
Mind körülöm gyűlik a lesznai napban.
Ha kertem nem volnál, bizony én sem volnék”
Ajánlás a kertnek

„Egész életemben nem akartam mást, mint nem férfiművészetet
adni. Az asszony ne akarjon jobbat csinálni, hanem mást.”